

Stigande kostnader

I den föredömligt våldisponerade faktadelen visas bl a att Sveriges offentliga utgifter för utbildning ligger på en hög nivå internationellt sett. För högskolan gäller dock inte detta. Vi har dessutom ett relativt lågt studiedeltagande i åldrarna 18–20 år i jämförelse med andra länder. Dessa förhållanden kunde kanske ha förtjänat en utförligare behandling och kan möjligen vara en bidragande faktor till Sveriges blygsamma tillväxt under 1980-talet.

Av redovisningen framgår också att kostnaderna per elev i genomsnitt ungefär fördubblats i fasta priser sedan 1960-talet. Mellan 1980 och 1987 har elevkostnaderna ökat med 1 procent per år. Administrationskostnaderna har ökat mest procentuellt sett. Författarna framhåller också att det är svårt att påvisa en motsvarande kvalitetsförbättring.

2000-talets utbildning

I perspektivskissen för den framtida utvecklingen pläderas för en helt ny skola. Målet bör vara att bidra till individens personliga utveckling. Det gäller att ge stimulans till fortsatt utbildning både för att möta allt snabbare förändringar på arbetsmarknaden, men också för att bidra till den personliga utvecklingen.

Den självständiga tillämpningen av kunskaper betonas, medan det gemensamt redovisade läroboksstoffet tonas ner. En viktig förutsättning för den nya skolan är en avbyråkratisering av dagens skolorganisation. En radikal decentralisering måste enligt författarna ske som ger elever, lärare och föräldrar i den enskilda skolan en helt annan ställning än i dag.

Ökad vuxenutbildning – men hur?

Vuxenutbildningen tilldelas en väsentlig roll av författarna och är det område som främst bör komma i fråga för ökade offentliga resurser. På denna punkt hade det, enligt min mening, varit önskvärt

Bilaga 22 till LU 90:**Utbildning för 2000-talet*****Nils Olof Christoffersson:*****Skola? Förskola? Barnskola?**

Två intresseväckande och alltför litet uppmärksammade rapporter inom utbildningsområdet har nyligen publicerats. *Utbildning för 2000-talet. Bilaga 22 till LU 90* (Allmänna Förlaget, 1990, 80 s) av Carl Gustav Andrén, Erik Wallin och Bengt-Christer Ysander, är en svidande vidräkning med den svenska skolan. Författarna hävdar att krisen i skolan inte bara handlar om det som uppmärksammas i debatten, dvs dåligt underhåll av skollokaler, bristfälligt undervisningsmaterial och försummelser av lärarnas villkor. Krisen är mera djupgående. Trots det reala resurstillskott som skett motsvarar utbildningsresultaten i allt mindre grad det man har anledning att fordra av skolan. Riskerna är stora att dagens skola tar död på nyfikenheten hos eleverna och resulterar i en tilltagande skolleda. En pedagogisk revolution efterlyses.

ett något utförligare resonemang om hur man kan skapa incitament för speciellt mindre företag att satsa på kompetensutveckling. Den lösning författarna pekar på i form av ökad samverkan mellan KOMVUX och AMU räcker knappast till. Frågan om hur vuxenutbildningen skall nå ut till de i dag utbildningsmässigt missgynnade arbetstagargrupperna förtjänar också ökad uppmärksamhet. Det finns, som jag ser det, starka argument för att se kompetensutveckling på arbetsplatserna som en betydelsefull del av 1990-talets utbildnings- och arbetsmarknadspolitik.

13-årig grundskola

Författarna presenterar en skiss till hur en ny skola kan delas in. Basen är en 13-årig grundskola för åldrarna 5–17 år, med bl a en mjuk övergång från barnomsorg till skola. Därefter skulle följa en tvåårig "college"-utbildning, med en samordning mellan gymnasieskolans nuvarande tredje år och högskolans första. Den egentliga universitetsutbildningen kommer därmed att avse längre specialutbildningar med närmare anknytning till forskningen.

Tidigare skolstart?

I ESO-rapporten: *Skola? Förskola? Barnskola!* (ESO, Finansdepartementet, 101 s) redovisar Nils Olof Christoffersson en analys av de ekonomiska konsekvenserna av sänkt skolpliktsålder. Två huvudalternativ har studerats. Det första alternativet, skolalternativet, innebär att sexåringarna tas in i en skola av samma typ som för sjuåringarna i dag. Detta alternativ jämförs med en sk småbarnsskola omfattande sexåringar och sjuåringar med förskolelärare och lågstadielärare i samverkan.

Internationellt sett har de nordiska länderna en unikt sen skolstartsålder. I Danmark och Norge är dock en sänkning på gång. Ett argument mot sänkt svensk

skolålder i tidigare utredningar (bl a i Förskola – skola-kommitténs betänkande 1985) var risken för att det därmed ökade arbetskraftstillskottet skulle leda till stigande arbetslöshet. Argumentet är något paradoxalt i ett land som är närmast världsmästare på sysselsättningens område.

De samhällsekonomiska konsekvenserna av en tidigare skolstart uppskattas till ett positivt nuvärde av 20–60 miljarder kronor. Med den nuvarande låga tillväxttakten i den svenska ekonomin skulle detta innebära ett väsentligt tillskott.

Det är mot denna bakgrund glädjande att regeringen nu övergivit den tidigare dogmatiska synen på skolstartsåldern. Så sent som för ett år sedan var denna fråga fullständigt tabubelagd inom regeringskansliet.

"Skolan åter mitt i byn"

LU-bilagan är enligt min uppfattning en av de viktigaste skrifter som publicerats inom utbildningsområdet på länge. Den är en god illustration av fleråriga politiska försummelser inom ett av de viktigaste områdena för den offentliga sektorn i ett land av Sveriges slag. Lyckligtvis verkar en hel del initiativ till snabba förändringar ha tagits den senaste tiden. Men sker alla förändringar i rätt riktning? Lärarnas löneavtal våren 1990, som måste betecknas som ett av de mest utbildningsfientliga avtal som slutits på svensk arbetsmarknad på decennier, gör inte denna fråga mindre motiverad precis. Den illa planerade fortbildningsverksamheten för många lärare i somras väcker också en del frågor.

Engagemanget för utbildningsfrågor har inte bara varit svagt hos politikerna. Även ekonomerna har varit påfallande passiva i utbildningsdebatten under 1980-talet. Om de nya intentioner som nu finns senast i höstens stora skolproposition skall förverkligas, kommer det att behövas en stor mängd utbildningsekonomer bl a för att medverka i den uppföljnings-

och utvärderingsverksamhet som är en grundläggande förutsättning för en effektivisering av utbildningssystemet inför 2000-talet.

Fil dr ÅKE DAHLBERG
Riksdagens revisorer